

Voorstelnummer	01.1448		
Ontworpen door afdeling	AW (K. Betten)		
MT-vergadering d.d.	12 februari 2002	agendapunt:	
DB-vergadering d.d.	20 februari 2002	agendapunt: 6.10	
<p>Voorgesteld wordt:</p> <ol style="list-style-type: none"> de uitgangspunten in de provinciale Leidraad mest te onderschrijven; in te stemmen met het voorgestelde beleid in de notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" ten aanzien van lozing van afvalwater van mestverwerkingsinstallaties en met de lozingseisen op riolering; bij alle directe lozingen van mestverwerkingsinstallaties een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren, waarbij: <ul style="list-style-type: none"> - de lozingseisen in de GTD-notitie als uitgangspunt gelden; - bij lozing op oppervlaktewater met de functie waternatuur de MTR-waarden te vervangen door de normen uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater; het Wm bevoegd gezag actief te informeren over mogelijke gevolgen van lozingen van mestverwerkingsinstallaties op de riolering voor RWZI's en te adviseren over voorschriften in de Wm-vergunning; aan de Vvh de uitgangspunten van de Leidraad mestverwerking ter onderschrijving aan te bieden en de notitie "Beleid Afvalwater-problematiek mestverwerking" ter instemming aan te bieden. 			
Advies / instemming OR en/of GO			
Paraaf hoofd afdeling:	Mede- Paraaf:	Paraaf MT-lid:	Paraaf S-D:
<i>JS</i>		<i>R</i>	<i>7</i>
Besluit MT:			Paraaf S-D: <i>7</i>
Besluit DB:			Paraaf S-D:
Ter kennisgeving aan :			
Ter afdoening aan :			

Onderwerp: beleid mestverwerking

Momenteel vindt er nauwelijks verwerking van mest plaats. Mest wordt op gronden van veehouderijbedrijven en akkers van bedrijven elders aangewend. Wegens aanscherpende mestwetgeving is echter de verwachting, dat verwerking van mest veel meer plaats zal vinden. Dit levert uiteindelijk efficiënter werkende meststoffen op, waarmee grond- en oppervlaktewater minder worden belast. Voorwaarde is wel, dat de ontstane afvalwaterstromen op een goede manier worden behandeld om een probleemverschuiving te voorkomen.

Provinciale Leidraad mest

De provinciale Leidraad mest is een door vele betrokken partijen opgesteld document, dat mestverwerking wil stimuleren en sturen richting duurzaamheid, dit in economische, organisatorische, milieukundige, ruimtelijke en juridische zin.

De provinciale Leidraad mest is opgesteld door diverse partijen, zoals de provincie, de inspectie Ruimtelijke Ordening, de BMF, de ZLTO en vertegenwoordigers van gemeenten en waterschappen. Al deze partijen zullen de leidraad onderschrijven. Dit is ook door de leden van het bestuurlijk platform mest op 16 februari 2001 vastgelegd, waarbij namens de Noord-Brabantse Waterschaps Bond de heren A. Segers en C. van Vlokhoven hebben getekend.

De provincie streeft naar een duurzame oplossing van het mestprobleem door middel van kleinschalige mestverwerkinginstallaties waarin mest tot een hoogwaardig product wordt opgewerkt. Dit product moet kunstmest geheel of gedeeltelijk kunnen verdringen. De inschatting van de provincie Noord-Brabant is dat vanaf 2005 vrijwel alle mest die van veeteeltbedrijven moet worden afgevoerd, op mestverwerkinginstallaties zal worden verwerkt.

Met het onderschrijven van de Leidraad mest geven wij aan dat het waterschap een positieve grondhouding ten aanzien van kleinschalige mestverwerkinginstallaties zal tonen. Gezien de uitgangspunten van het beleid is dat geen probleem, wel zijn er een aantal aandachtspunten voor het kwaliteitsbeheer.

Als waterschap kunnen we slechts indirect invloed uitoefenen op grootte en locatie van mestverwerkinginstallaties. Met betrekking tot vestigingslocaties heeft de provincie een 3 stappenplan ontwikkeld met een verplichte volgorde. Het is echter bepaald niet uitgesloten dat mestverwerkinginstallaties in het buitengebied terecht komen en op kwetsbaar water zullen lozen.

Indien op de riolering wordt geloosd, is meestal de Wm (wet milieubeheer) van toepassing en is de gemeente bevoegd gezag. De gemeente dient wel in zijn beschikking rekening te houden met de doelmatige werking van de rwzi, waaronder ook een goede stikstof- en fosfaatverwijdering valt. Slechts bij enkele initiatieven zal de Wvo van toepassing zijn, bijvoorbeeld wanneer het verwerkingsprocédé wordt aangeduid als afvalstoffenverwerking. In het geval dat een veehouder de mest van zijn eigen bedrijf verwerkt en direct op oppervlaktewater wil lozen, valt dit onder het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij. De kans wordt klein geacht dat deze situaties zullen voorkomen.

Beleid waterschap

Door de GTD is in de beleidsnotie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" het beleid voor mestverwerking verder uitgewerkt, ondermeer zijn indicatieve lozingseisen geformuleerd voor lozing op oppervlaktewater en riolering. Deze zijn in 2001 als beleidsregels vastgesteld door het Hoogheemraadschap West-Brabant en de waterschappen De Aa en De Maaskant.

In de notitie wordt aangegeven hoe kan worden omgegaan met lozingen als gevolg van mestverwerking. Voor het afvalwater van mestverwerkinginstallaties wordt de volgende voorkeur aangegeven

1. gebruik ter bemesting over de bodem,
2. lozing op oppervlaktewater,
3. lozing op riolering.

Voorgesteld wordt deze lijn als beleidsuitgangspunt voor De Dommel vast te stellen.

Doordat nog niet veel bekend is over de bedrijfszekerheid van mestverwerkinginstallaties is ook nog niet veel te zeggen over de best uitvoerbare technieken. Dit betekent dat de waterkwaliteitstoets (immissietoets) voorlopig bepalend is voor het definiëren van lozingseisen.

Uitgaande van de MTR (Maximaal Toelaatbaar Risico) waarden uit de Vierde Nota Waterhuishouding zijn door de GTD indicatieve lozingseisen geformuleerd. In juli 2001 is het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater vastgesteld. Hierin zijn gebiedsgericht fysisch-chemische doelstellingen uitgewerkt op basis van ecologische doelstellingen. Voor 7 fysisch-chemische parameters zijn normen vastgesteld, waaronder voor nitraat en ammonium. Wanneer deze waarden worden gehanteerd bij de waterkwaliteitstoets worden de effluenteisen voor stikstof een factor 5 tot 10 strenger ten opzichte van de eisen in de GTD-notitie.

Voorgesteld wordt dat De Dommel bij alle directe lozingen een individuele waterkwaliteitstoets zal uitvoeren waarbij de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt dienen en dat bij lozing op water met de functie waternatuur de MTR-waarden vervangen worden door de normen uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.

Bij min of meer experimentele installaties, bedoeld voor lozing op oppervlaktewater, dient gedurende een proefperiode geen lozing op oppervlaktewater plaats te vinden. Lozing op de riolering is dan onder een aantal condities toegestaan:

- geen ongezuiverde mest- of gierlozing
- de hydraulische capaciteit van de riolering is toereikend
- de capaciteit van de rioolwaterzuivering is zowel hydraulisch als qua organische belasting toereikend
- de concentratie van een aantal stoffen, zoals zink, koper en chloride moet binnen bepaalde grenzen liggen

Voorgesteld wordt de lozingseisen zoals die in de GTD-notitie in par. 5.2. zijn geformuleerd, ook voor het waterschap De Dommel van toepassing te verklaren.

Uit een globale berekening met betrekking tot het effect van mestverwerkinginstallaties op oppervlaktewater blijkt dat de directe lozing van stikstof een marginale invloed heeft, hoewel lokaal wel van invloed sprake kan zijn. Overigens leert een berekening ook, dat wanneer de op percelen toegepaste meststoffen als gevolg van bewerking minder uitspoeling naar oppervlaktewater kennen, de extra belasting van stikstof van het oppervlaktewater via de lozingen van mestverwerking met een veelvoud worden gecompenseerd.

Naast stikstof is vooral de chloride eis voor oppervlakte waterdoorslaggevend voor de technieken die moeten worden toegepast. Om de chloride eis te kunnen halen komen technieken als omgekeerde osmose in beeld, waarmee de eisen voor de overige stoffen ook haalbaar zijn, met uitzondering van stikstof dat kritisch blijft. De totale chloride vracht kan als relatief bescheiden worden betiteld.

In bijgaande notitie wordt nader ingegaan op:

1. de provinciale Leidraad mestverwerking;
2. de beleidsnotitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" van de GTD d.d. 5 maart 2001;
3. mogelijke effecten van de lozingen van mestverwerkinginstallaties op oppervlaktewater;

Voorgesteld wordt:

1. de uitgangspunten van de provinciale Leidraad Mestverwerking te onderschrijven
2. in te stemmen met het voorgestelde beleid in de notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" ten aanzien van lozing van afvalwater van mestverwerkinginstallaties en met de lozingseisen op riolering;
3. bij alle lozingen op oppervlaktewater een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren waarbij:
 - a. de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt gelden;
 - b. bij lozing op water met de functie waternatuur de MTR-waarden vervangen worden door ~~de normen uit~~ het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.
4. het Wm bevoegd gezag, de gemeenten, actief te informeren over de gevolgen van indirecte lozingen van mestverwerkers op riolering voor de RWZI's en te adviseren over voorschriften in de Wm-vergunning.
5. aan de Vvh de uitgangspunten van de Leidraad mestverwerking ter onderschrijving aan te bieden en de notitie "Beleid Afvalwater-problematiek mestverwerking" ter instemming aan te bieden.

Bijlagen:

1. Notitie 01.1448
2. waterschapsblad 02/1

Bij het directiesecretariaat liggen ter inzage:

1. de provinciale Leidraad mestverwerking d.d. februari 2001
2. de notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" van de GTD d.d. 5 maart 2001

Nummer: 02/1

Bijlage 02-10
VVH 27 maart 2002

6.3

Aan de vergadering van
hoofdingelanden

Boxtel, 20 februari 2002

Onderwerp: beleid mestverwerking

Geacht bestuur,

De provincie streeft naar een duurzame oplossing van het mestprobleem door middel van kleinschalige mestverwerkinginstallaties waarin mest tot een hoogwaardig product wordt opgewerkt. Dit product moet kunstmest geheel of gedeeltelijk kunnen verdringen. De inschatting van de provincie Noord-Brabant is dat vanaf 2005 vrijwel alle mest die van veehouderijen moet worden afgevoerd, op mestverwerkinginstallaties zal worden verwerkt.

Op 16 februari 2001 is door de leden van het Bestuurlijk Platform Mestverwerking een intentieverklaring ondertekend waarin zij verklaren het beleid, zoals dat in de provinciale Leidraad Mestverwerking is vastgelegd, te willen ondersteunen. Een onderdeel van de intentieverklaring is dat de Leidraad ter onderschrijving in de besturen van betrokken partijen zal worden ingebracht.

Met het onderschrijven van de intentieverklaring verwacht de provincie dat het waterschap een positieve grondhouding ten aanzien van kleinschalige mestverwerkinginstallaties zal tonen. Gezien de uitgangspunten van het beleid is dat geen probleem, wel zijn er een aantal aandachtspunten voor het kwaliteitsbeheer.

Als waterschap kunnen we slechts indirect invloed uitoefenen op grootte en locatie van mestverwerkinginstallaties. Met betrekking tot vestigingslocaties is door de provincie een 3 stappenplan ontwikkeld met een verplichte volgorde. Dit beleid sluit echter niet uit dat mestverwerkinginstallaties in het buitengebied terecht komen en op kwetsbaar water kunnen lozen.

Indien op de riolering wordt geloosd, is meestal de Wm (Wet milieubeheer) van toepassing en is de gemeente bevoegd gezag. De gemeente dient wel in zijn beschikking rekening te houden met de doelmatige werking van de rwzi, waaronder ook een goede stikstof- en fosfaatverwijdering. Slechts bij enkele initiatieven zal de Wvo van toepassing zijn, met name wanneer het verwerkingsprocédé wordt aangeduid als afvalstoffenverwerking.

In het geval dat een veehouder de mest van zijn eigen bedrijf verwerkt en direct op oppervlaktewater loost, valt dit onder het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij.

De Unie van Waterschappen heeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat verzocht lozingen van mestverwerkinginstallaties die onder het regiem van de Wm of het Lozingenbesluit vallen beter te reguleren door ze onder de werkingssfeer van de Wvo te brengen en/of door het Lozingenbesluit aan te passen. Voorlopig is er echter geen zicht op aanpassing van de Wm of het Lozingenbesluit.

Door water gedreven

Door de GTD is in de notitie 'Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking' beleid geformuleerd. Voor het afvalwater van mestverwerkinginstallaties geldt de volgende voorkeur:

1. verspreiden over de bodem ter bemesting,
2. lozen op oppervlaktewater,
3. lozen op riolering.

Doordat nog niet veel bekend is over de bedrijfszekerheid van mestverwerkinginstallaties is er ook nog niet veel te zeggen over de best uitvoerbare technieken. Dit betekent dat de waterkwaliteitstoets (immissietoets) voorlopig bepalend is voor het definiëren van lozingseisen. Uitgaande van de MTR (Maximaal Toelaatbaar Risico) waarden uit NW4 (de Vierde Nota Waterhuishouding) zijn door de GTD indicatieve lozingseisen geformuleerd.

In juli 2001 is het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater vastgesteld. Hierin zijn gebiedsgerichte fysisch-chemische doelstellingen uitgewerkt op basis van ecologische doelstellingen. Voor 7 fysisch-chemische parameters zijn waarden vastgesteld, o.a. voor nitraat en ammonium. Wanneer deze waarden worden gehanteerd bij de waterkwaliteitstoets worden de effluenteisen voor stikstof een factor 5 tot 10 strenger ten opzichte van de eisen in de GTD-notitie.

Voorgesteld wordt bij alle directe lozingen een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren waarbij de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt dienen. Bij lozing op water met de functie waternatuur worden de MTR-waarden echter vervangen door de waarden uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.

Uit een beschouwing wat de effecten van kleinschalige mestverwerking op de waterkwaliteit kunnen zijn, blijkt dat chloride en stikstof het meeste aandacht verdienen. De totaalvracht aan stikstof wordt geschat op 27 ton per jaar. In 1999 loosden de rwzi's in totaal 2400 ton. Hoewel dit ultimo 2005 tot ca. 1100 ton zal zijn teruggebracht kan worden geconcludeerd dat de invloed van stikstof op het totale stroomgebied marginaal zal zijn, maar lokaal kan dit echter wel significant zijn. De invloed van de chloride vracht kan bij een adequate verwerking als relatief bescheiden worden betiteld.

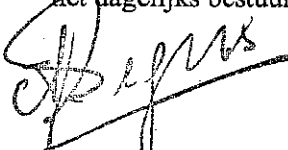
In bijgaande notitie wordt nader ingegaan op:

1. de provinciale Leidraad mestverwerking;
2. de notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" d.d. 5 maart 2001;
3. mogelijke effecten van de lozingen van mestverwerkinginstallaties op oppervlaktewater;

Wij stellen u voor:

1. de provinciale Leidraad Mestverwerking te onderschrijven;
2. in te stemmen met het voorgestelde beleid zoals aangegeven in de GTD-notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking";
3. bij alle lozingen op oppervlaktewater een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren:
 - a. waarbij de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt gelden;
 - b. bij lozing op water met de functie waternatuur de MTR-waarden vervangen worden door de waarden uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.

Hoogachtend,
het dagelijks bestuur,

ir. A.J.A.M. Segers
(watergraaf)

drs. R.E. Viergever
(secretaris)

Bijlage(n) bij dit blad: notitie beleid mestverwerking, behorend bij het DB-voorstel 01.1448

Bij het directiesecretariaat liggen ter inzage:

1. de provinciale Leidraad mestverwerking d.d. februari 2001
2. de notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking" van de GTD d.d. 5 maart 2001

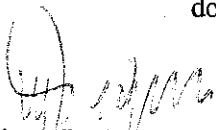
Besluit

Waterschap
De Dommel

Op voorstel van het dagelijks bestuur (Waterschapsblad nummer 02/1) heeft de vergadering van hoofdingelanden van het waterschap De Dommel te Boxtel in haar vergadering op 27 maart 2002 het navolgende besloten:

1. de provinciale Leidraad Mestverwerking te onderschrijven;
2. in te stemmen met het voorgestelde beleid zoals aangegeven in de GTD-notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking";
3. bij alle lozingen op oppervlaktewater een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren:
 - a. waarbij de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt gelden;
 - b. bij lozing op water met de functie waternatuur worden de MTR-waarden vervangen door de waarden uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.

ir. A.J.A.M. Segers
(watergraaf)

drs. R.E. Viergever
(secretaris)

op
in voud ter kennisgeving gezonden aan
gedeputeerde staten van Noord-Brabant

Door water gedreven

Notitie beleid mestverwerking, behorende bij het DB voorstel 01.1448.

In deze notitie wordt nader ingegaan op:

1. de provinciale Leidraad mestverwerking;
2. de GTD-notitie "Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking";
3. mogelijke effecten van de lozingen van mestverwerkingsinstallaties op oppervlaktewater;

1. Leidraad mestverwerking

In de Leidraad mestverwerking geeft de provincie Noord-Brabant aan hoe zij het mestprobleem op een duurzame wijze wil oplossen.

De provinciale Leidraad is opgesteld door diverse partijen, waaronder de provincie, de inspectie Ruimtelijke Ordening, BMF, ZLTO en gemeenten. Met het ondertekenen van de eerder genoemde intentieverklaring geven de leden van het Bestuurlijk Platform Mestverwerking aan dat zij het beleid zoals dat in de provinciale Leidraad is uitgewerkt onderschrijven. Sleutelbegrippen hierbij zijn duurzaamheid en een positieve grondhouding ten opzichte van mestverwerking.

Een aantal belangrijke punten in de Leidraad mestverwerking worden hieronder toegelicht.

- Belang mestverwerking

In potentie kan mestverwerking de grootste knelpunten wegnemen voor de veehouderij, waarmee het een belangrijke taak heeft in de revitalisering van het landelijk gebied. De resulterende meststoffen zijn efficiënter door minder uit- en afspoeling van mineralen en een kleinere uitstoot van ammoniak, hetgeen milieuvordelen én economische voordelen met zich meebrengt.

- Duurzaamheid

In de provinciale Leidraad mestverwerking is beschouwd welke wijze van mestverwerking kan worden gezien als het meest duurzaam. Hierbij zijn ook economische, organisatorische en juridische aspecten benoemd. Ten aanzien van milieukundige duurzaamheid blijkt belangrijk dat stikstof en fosfaat in de landbouwkringloop blijven, zodat niet met veel milieubelasting nieuwe kunstmest hoeft te worden vervaardigd.

- Duurzame locaties

Het zoekproces voor het verkrijgen van een vestigingslocatie kent 3 stappen met een verplichte volgorde.

➤ *Stap 1*

De eerste stap bestaat uit 4 gelijkwaardige locatiemogelijkheden waarbinnen gezocht kan worden.

- bedrijventerrein

Bestaand bedrijventerrein in eigen gemeente of een buurgemeente gebruiken. Indien er geen ruimte meer is kunnen deze terreinen uitgebreid worden of worden aangepast. Alleen bij zwaarwegende planologische argumenten is een uitbreiding niet op zijn plaats. In principe zal het argument "terrein is vol" geen argument zijn om een mestbewerkingsinstallatie te weigeren, maar moet tevens de mogelijkheid ontbreken om binnen afzienbare tijd uitbreiding van het bedrijventerrein te realiseren.

- Verdichtingsgebieden Intensieve Veehouderij

In Verdichtingsgebieden voor de Intensieve Veehouderij (VIV) kunnen mestbewerkingsinstallaties gevestigd worden. Aantal en schaalgrootte moeten passen bij de inrichting en omvang van de VIV. De randvoorwaarden voor het aanwijzen van VIV's zijn beschreven in de Provinciale Uitgangspunten Notitie over de Reconstructie (oktober 1999).

- projectvestiging glastuinbouw

Direct aansluitend op de aangewezen projectvestigingslocaties glastuinbouw. Hierbij wordt gerefereerd aan het nieuwe beleid voor ontwikkelingsgebieden voor de glastuinbouw, zoals met de Stuurgroep glastuinbouw en Provinciale Staten van Noord-Brabant is afgesproken.

- RWZI-terrein of stortplaatsen

Op of direct aansluitend op RWZI-terrein en bij stortplaatsen. Het gaat hier om de locaties die blijvend operationeel zullen zijn.

➤ *Stap 2*

In de Landbouwonwikkelingsgebieden is op een bestaande locatie mestbewerking mogelijk mits een bepaalde omvang niet wordt overschreden. Uitgangspunt is dat deze capaciteit niet meer bedraagt dan 25.000 ton per jaar.

➤ *Stap 3*

In Verwevingsgebieden is op een sterlocatie mestbewerking mogelijk, mits een bepaalde omvang niet wordt overschreden. Ook hierbij is het uitgangspunt dat de capaciteit niet meer dan 25.000 ton bedraagt.

Mestbewerking van eigen mest op de locatie van het veehouderijbedrijf zelf kan gezien worden als integraal onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering. Dit blijft binnen het bestaande bouwblok dus toegestaan. Indien uitbreiding van het bouwblok nodig is, wordt aansluiting gezocht bij een toewijzing die past bij de integrale zonering van de Reconstructie.

Ten aanzien van de mogelijkheid onder stap 1 dat een mestverwerkinginstallatie op of aansluitend op een RWZI-terrein kan worden gesitueerd, kan het volgende worden opgemerkt.

De samenwerking kan in theorie variëren van zeer beperkt (voorbeeld verhuur stukje terrein van rwzi) tot zeer verregaand (mestverwerkingsfabriek van het waterschap).

Redenen voor een positieve benadering kunnen zijn:

- Mestverwerking voorziet in een grote maatschappelijke behoefte;
- Mestverwerking heeft voor het watermilieu meer voor- dan nadelen omdat de nutriënten dan minder diffuus doch als puntbron en gereguleerd vrijkomen. Door samenwerking met mestverwerkers zijn risico's voor het watersysteem beter beheersbaar te maken;
- Er zijn synergievoordelen mogelijk tussen mestverwerkers en rioolwaterzuiveraar;
- Mestverwerking past goed binnen onder meer de Reconstructie Buitengebied.
- Bij de waterschappen aanwezige technische kennis over verwerking van rioolwater en zuiveringsslib blijkt grotendeels bruikbaar voor de verwerking van mest

Redenen tot voorzichtigheid kunnen zijn:

- De rolverdeling kan lastig worden omdat de waterkwaliteitsbeheerder ook restrictor is;
- De verantwoordelijkheid is duidelijke: het probleem van het mestoverschot ligt bij de sector en daar speelt een waterkwaliteitsbeheerder primair geen rol in;
- Mestverwerking ligt gevoelig. Hierdoor lopen procedures vaak lang en is er veel inspraak en bezwaar te verwachten. De werkbelasting kan hierdoor groot worden.
- De administratieve last kan erg hoog worden; dit door zowel de verplichtingen die bij mestverwerking horen (afzet restproduct, aanleveringcontracten, erkenningsregeling e.d.) als door eventuele verrekeningen van voor de private mestverwerking en de publieke rioolwaterzuivering gemaakte kosten.

- Vergunningverlening

Gelet op het beperkte inzicht dat op dit moment bestaat ten aanzien van mestbewerking in het algemeen en de daaruit voortvloeiende emissies in het bijzonder, alsmede het feit dat de gewenste duurzaamheid via een ontwikkeltraject zal moeten worden bereikt, ligt het voor de hand dat aanvragen in het kader van de Wm en de Wvo in veel gevallen zullen leiden tot vergunningen met een beperkte geldigheidstermijn. Daarbij kan een onderscheid gemaakt worden in gevallen waarbij sprake is van:

- *Bekende technieken, maar niet onder Nederlandse omstandigheden beproefd*

In zo'n geval zal vergunning verleend worden met een geldigheidstermijn van maximaal 5 jaar. De te vergunnen capaciteit zal beperkt dienen te blijven, juist vanwege het feit dat onvoldoende inzicht bestaat in de emissies. De maximaal te vergunnen capaciteit is 36000 m³ op jaarbasis (zijnde de wettelijk vastgestelde MER-grens).

- *Technieken die nog nergens op praktijkschaal zijn beproefd*

In zo'n geval verkeert het initiatief nog in een experimentele fase. Voor een dergelijk initiatief zal slechts vergunning met een zeer beperkte geldigheidstermijn (maximaal 5 jaar) en capaciteit (maximaal 3000 ton/jaar) worden verleend. In het geval de aanvraag een dergelijke beperking in termijn en/of capaciteit niet toestaat, zal de vergunning worden geweigerd.

Voor zover de consequenties redelijkerwijs met het opleggen van voorschriften ondervangen kunnen worden, kan een definitieve vergunning worden verleend. Concreet houdt dit in dat, door het verkrijgen van monitoringsgegevens van bepaalde installaties, de mogelijkheid toeneemt een volgende aanvraag voor een vergelijkbare/gelijksortige installatie definitief te vergunnen. Een zekere opschaling is daarbij ook mogelijk.

Met betrekking tot de milieuhygiënische randvoorwaarden wordt er geen onderscheid gemaakt tussen vaste en mobiele installaties, evenmin tussen kleinschalige en grootschalige installaties.

- Implementatieteam

Om de provinciale Leidraad te vervolmaken en uit te dragen naar initiatiefnemers is een implementatieteam opgericht. In dit team participeert W. van der Hulst van de GTD namens de Noord-Brabantse Waterschaps Bond. Het team legt verantwoording af aan het Bestuurlijk Platform. Het implementatieteam fungeert als adviseur voor initiatiefnemers en voor bevoegde gezagen, zonder in de bevoegdheid van de gezagen te treden. Wel kan het team door goede kennis van doorgaans gestelde eisen fungeren als "grove zeef", tevens kan men ontoelaatbare initiatieven in een vroeg stadium adviseren te stoppen.

Door deelname aan het implementatieteam hebben de waterschappen bij veel nieuwe initiatieven in een vroeg stadium enige inspraak in de locatiekeuze en kunnen de mogelijkheden en consequenties van een directe en/of indirecte lozing toelichten. In samenwerking met de afdeling V&H kan het Wm bevoegd gezag worden geïnformeerd over te reguleren lozingen op de riolering.

2. Notitie **Beleid Afvalwaterproblematiek Mestverwerking**

In deze notitie van de GTD d.d. 5 maart 2001 wordt ingegaan op de maatregelen die mestverwerkers kunnen en moeten nemen en welke lozingseisen aan mestverwerkingsinstallaties kunnen worden gesteld. Het rapport is opgesteld door de GTD Oost-Brabant en het RIZA in samenspraak met een aantal waterschappen.

Momenteel vindt er nauwelijks verwerking van mest plaats. Mest wordt op grond van veehouderij-bedrijven en akkers van bedrijven elders aangewend. Wegens aanscherpende mestwetgeving is echter de verwachting, dat er een toename zal zijn van zowel de overschotten op veeteeltbedrijven als de behoefte aan efficiëntere meststoffen, waardoor verwerking van mest zal toenemen. Door efficiënter werkende meststoffen worden grond- en oppervlaktewater minder belast.

Uitgangspunten lozing afvalwater mestverwerkingsinstallaties.

Bij vrijwel alle processen/installaties is een processtap aanwezig die zorgt voor scheiding van de dikke en de dunne fractie van de mest. De dunne fractie is ten aanzien van het aspect water het meest van belang.

Ten aanzien van de verdere bewerking van de dunne fractie, bestaan diverse mogelijkheden. In volgorde van wenselijkheid is dat:

1. hergebruik op de bodem
2. lozen op het oppervlaktewater
3. lozen op de riolering en -in het verlengde daarvan- op de rioolwaterzuivering

Hergebruik op de bodem

De voorkeur voor deze optie bestaat, doordat nuttig gebruik van stoffen de voorkeur heeft boven lozing en vernietiging. De te lozen hoeveelheden worden bepaald door de mestwetgeving. Deze wijze van afvoer van afvalwater is niet goedkoop wegens de plicht ammoniakemissiearm te verspreiden (arbeid en apparatuur) en niet te bemesten in de herfst en winter (opslagruimte). Wel hoeft nauwelijks te worden geïnvesteerd in afvalwaterzuivering. Deze optie is moeilijker uitvoerbaar bij installaties boven bedrijfs- of buurniveau, doordat transport- en registratiekosten veel hoger zijn.

Een ander aspect is het hergebruik van water. Door gebruik van dit water als beregeningsvloeistof wordt bijgedragen aan de oplossing van de verdrogingsproblematiek en wordt oppervlaktewater en grondwater bespaard. Het water zal dan wel in vergaande mate moeten zijn gereinigd, zodat ongewenste ophoping van stoffen op de bodem wordt voorkomen.

Lozen op oppervlaktewater

Zuiveren tot een kwaliteit, geschikt voor lozing op oppervlaktewater, is duur en technisch complex. In ontvangend oppervlaktewater zal chloride in veel gevallen de beperkende factor zijn. Daarom zal chloride vergaand uit de te lozen waterstroom moeten worden verwijderd. Wel wordt op deze wijze beter gegarandeerd dat het ontvangende oppervlaktewater nauwelijks wordt belast met humuszuren, goed wateroplosbare zouten en stikstof dan bij lozing via een communale rwzi. De geproduceerde mineralenconcentraten zijn op hun beurt economisch en milieutechnisch gezien goede meststoffen.

Lozen op riolering

Het lozen van (water uit) de dunne fractie op de riolering is vanuit duurzaamheids-overwegingen het minst gewenst. Bij verwerking via de rwzi is sprake van het vernietigen van meststoffen. Afvoer op een rwzi kan zinvol zijn, indien op de rwzi verontreinigingen uit het afvalwater worden verwijderd. Echter bijvoorbeeld humuszuren of goed wateroplosbare elementen als natrium en chloride worden nauwelijks verwijderd op een rwzi. Toch kan ook hier lozing via de rwzi zinvol zijn, namelijk indien ter plaatse van het lozingspunt van de rwzi minder stringente waterkwaliteitsdoelen gelden en/of een grotere mate van verdunning wordt bereikt dan bij oppervlaktewateren nabij de mestverwerkingsinstallatie.

Vergunningvoorschriften

Lozen op oppervlaktewater

Voor het beoordelen van afvalwaterlozingen wordt teruggegrepen op het beleid uit de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4). Daarbij staat de *emissie-aanpak* voorop. Voor de waterremissies vanuit mestbewerking is een saneringsinspanning vereist volgens de best uitvoerbare technieken.

De technieken waarmee mest zal worden verwerkt, verkeren echter grotendeels nog in een experimenteel stadium. Er zijn dus geen lozingseisen of vergunningsvoorwaarden te geven vanuit de stand der techniek.

Door het ontbreken van goed inzicht in de technieken voor mestbewerking, wordt bij de beoordeling van een lozing een zwaar accent gelegd op de *immissietoets*. Als eerste wordt daarbij gekeken naar het MTR, het maximaal toelaatbaar risiconiveau. MTR-waarden zijn bij regeringsbesluit (NW4) vastgestelde normen.

De in de GTD-notitie genoemde lozingseisen zijn derhalve bepaald vanuit de doelstellingen voor de oppervlaktewater-kwaliteit en de doelmatige werking van de rioolwaterzuiveringen.

De verwachting is, dat genoemde lozingseisen bij vergunningverlening in zijn algemeenheid een voldoende bescherming zullen bieden voor de kwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater en zullen voldoen voor de meerderheid van de situaties.

Naast deze landelijke normen is de functietoekenning van het oppervlaktewater belangrijk.

Overeenkomstig het vigerende beleid vindt bij elke aanvraag om vergunning altijd een individuele waterkwaliteitstoets plaats. Dit kan leiden tot andere, strengere lozingseisen, bijvoorbeeld in geval van één grote lozing of meerdere lozingen op een relatief kleine beek met de functie waternatuur (maatwerk).

Voor het gebied van De Dommel zijn de lozingseisen uit de GTD-notitie getoetst voor kwetsbare wateren waarbij een verdunningsfactor 2 van toepassing is. Deze verdunningsfactor is reëel voor beken waarvoor tijdens de zomermaanden een onttrekkingsverbod van kracht is. Op het moment van afkondiging voeren deze beken nauwelijks water af en vindt geringe menging van de lozing plaats. De zomermaanden zijn ook uit ecologisch oogpunt de meest belangrijke periode. Uit de berekening bleek dat de voorgestelde waarde van N-totaal kritisch is. In plaats van 5 mg/l moet deze naar 3 mg/l voor kwetsbaar water en een verdunningsvoud van 2. Bij deze berekening was de MTR-waarde het uitgangspunt.

In juli 2001 is het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater vastgesteld. Hierin zijn gebiedsgericht fysisch-chemische doelstellingen uitgewerkt op basis van ecologische doelstellingen. Voor 7 fysisch-chemische parameters zijn normen vastgesteld, waaronder voor nitraat en ammonium. Wanneer deze waarden worden gehanteerd bij de waterkwaliteitstoets worden de effluenteisen voor stikstof een factor 5 tot 10 strenger ten opzichte van de eisen in de GTD-notitie.

Voorgesteld wordt bij alle directe lozingen een individuele waterkwaliteitstoets uit te voeren waarbij:

1. de in de GTD-notitie opgenomen lozingseisen als uitgangspunt gelden;
2. bij lozing op water met de functie waternatuur de MTR-waarden te vervangen door de normen uit het Toetsingskader lozingen oppervlaktewater.

Lozen op riolering

Lozing op de riolering is onder een aantal condities toegestaan.

- geen ongezuiverde mest- of gierlozing
- de hydraulische capaciteit van de riolering is toereikend
- de capaciteit van de rioolwaterzuivering is zowel hydraulisch als qua organische belasting toereikend
- de concentratie van een aantal stoffen, zoals zink, koper en chloride moet binnen bepaalde grenzen liggen

In par. 5.2 van de GTD-notitie worden bovenstaande eisen nader geconcretiseerd.

Regulering van lozingen

Regulering indirecte lozingen via Wm-bevoegd gezag

Bij experimentele installaties, bedoeld voor lozing op oppervlaktewater, dient gedurende een testperiode geen lozing op oppervlaktewater plaats te vinden. Lozing van dit water op de riolering dient dan in principe tijdelijk te worden toegestaan. Er zijn al voorbeelden van rioolwaterzuiveringen, waar door de lozing van afvalwater, voornamelijk bestaand uit ammonium, van slechts één enkele veehouder met mestverwerking, de werking geheel verstoord is geraakt. Daarom dient bij lozing op de riolering de doelmatige werking van de rwzi's goed te worden bewaakt middels vergunningverlening en controle.

Lozingen op de riolering worden meestal gereguleerd door de Wet milieubeheer (Wm) met gemeenten of provincie als bevoegd gezag. Alleen bij aangewezen categorieën indirecte lozingen, zoals afvalstoffenverwerkers, is de Wvo van toepassing. Zijn de voornaamste producten echter (dierlijke) meststoffen volgens de meststoffenwet, dan is mestverwerking geen afvalstoffenverwerking. Omdat de gemeente vaak bevoegd gezag is, is op korte termijn nodig:

- een snelle en adequate advisering aan gemeenten en provincie bij ontwerp Wm-vergunningen voor mestverwerkingsinstallaties;
- mestverwerking standaard op de agenda te zetten bij overlegsituaties tussen waterkwaliteitsbeheerders en gemeenten over milieuaangelegenheden (bijvoorbeeld het MOLO, regionaal handhavingoverleg, bilateraal overleg over milieuaangelegenheden of rioleringsplannen), dit om met name het toezicht te optimaliseren.

Op langere termijn wordt door de Unie van Waterschappen getracht alle indirecte lozingen van mestverwerking onder de Wvo-vergunningplicht te brengen.

Regulering directe lozingen

Bedrijven die meststoffen van derden verwerken en direct lozen dienen een Wvo-vergunning te hebben. Directe lozingen van verwerking van eigen mest door veehouderijbedrijven vallen echter onder het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij. Zowel procedureel als inhoudelijk biedt dit Lozingenbesluit onvoldoende reguleringsmogelijkheden. Bij het aanbrengen van aanpassingen in het Lozingenbesluit open teelt, voorzien voor 2003, dienen deze lozingen dan ook buiten het besluit geplaatst te worden.

Directe of indirecte lozing.

Hoe en waar afvalwater wordt geloosd hangt af van meerdere factoren:

- van de locatie: is een riool wel of niet beschikbaar;
- gekozen zuiveringstechniek: niet bewezen techniek leidt tot een lozing op riool en een tijdelijk vergunning;
- normstelling en investeringskosten.

Het beleidsstandpunt van het waterschap en de normstelling bepalen mede of oprichting van een mestverwerkend bedrijf rendabel is. Hieronder staan enkele voor- en nadelen van beide lozingsmogelijkheden.

Directe lozing:

- WVO-vergunning vereist, het waterschap heeft directe bemoeienis bij opstarten; in het geval dat uitsluitend eigen mest wordt verwerkt, is de Amvb Open Teelt van toepassing, de kans hierop is zeer gering;
- van direct belang voor het stroomgebied;
- alleen bij bewezen technieken, of na 1-3 jaar 'proefdraaien op riool'.
- In zekere zin is 'vrije vestiging' mogelijk;
- strengere normstelling dan op riool;
- grotere investering voor het bedrijf dan bij lozen op riool, dus vooraf uitsluitel tav normstelling;
- Bij incidenten geen 'vangnet' van een RWZI ter bescherming van het oppervlaktewater.

- Indirecte lozing: van de gevallen legt het Wm-bevoegd gezag enige voorschriften op t.a.v. van rioolbescherming;
- van direct belang voor het zuiveringsgebied en de beheerder van een RWZI (debiet, dunne fractie, doelmatige werking);
- vanwege weinig bewezen technieken, is (tijdelijke) lozing op riool vrijwel altijd startpunt bij oprichting;
- lagere investering;
- alleen mogelijk indien riool aanwezig is
- (onterechte) belasting van RWZI met dunne fractie meststoffen:
 - RWZI niet bedoelt voor 'oplossen' van mestprobleem
- kans op ontregeling van de RWZI bij incidenten op het mestverwerkend bedrijf

4. Effect mestverwerking op waterkwaliteit

Op grond van de huidige inzichten wordt verwacht, dat er in Brabant ongeveer 100 fabriekjes zullen komen, die de omvang van "enkele boeren" tot "alle boeren uit een deelsector", bijvoorbeeld de pluimveemestverbranding Moerdijk, kunnen hebben. Daarnaast wordt verondersteld dat de 100 grootste boeren zelf hun mest zullen gaan verwerken op eigen bedrijf.

Ongeveer 30% van deze 200 fabrieken zal staan in het gebied van De Dommel. Tweederde van deze 60 fabriekjes zal afvalwater willen lozen. Dit betekent voor het gebied van De Dommel een 40-tal lozingen van mestverwerkingsinstallaties. Binnen het gebied van de Dommel is de hoogste concentratie aan veehouderijen gevestigd in het stroomgebied van Beerze en Reusel en in het oosten van het stroomgebied Beneden-Dommel en Zandleij. Ondanks het succes van de huidige opkoopregeling wordt niet verwacht dat dit aantal sterk zal afnemen.

De gesommeerde mestproductie binnen het waterschap De Dommel wordt geschat op 40 miljoen kilo stikstof; overeenkomend met 5 miljoen ton mest. Hierbij is ervan uitgegaan, dat de krimp in de veestapel uiteindelijk marginaal is. In het gebied van De Dommel ligt ongeveer 80.000 hectare landbouwgrond. Hierop kan 170 kg N/ha (mede afhankelijk van wat de eindnormen van de mestwetgeving gaan worden) worden toegepast, ofwel 14 miljoen kg N. Het gebiedsoverschot in De Dommel (dus na volledige benutting van (theoretische) afzetmogelijkheden bij akkerbouwers, boomtelers e.d.) bedraagt dus ongeveer 26 miljoen kilo N.

Veehouders zullen deze maximaal toelaatbare bemesting zeker toepassen. Gespecialiseerde akkerbouwers, boomkwekers e.d. dienen soms niet deze maximum hoeveelheid mest toe, en vaker niet (geheel) in de vorm van dierlijke mest. Het gesommeerde bedrijfsoverschot op veehouderijbedrijven wordt daarom op ruim 30 miljoen kilo N geschat.

Lozing van stikstof.

Boeren zullen in ieder geval graag hun bedrijfsoverschot aan mest willen bewerken om zo het af te zetten volume te verkleinen, stikstof af te breken en beter verkmarktbaar producten te maken.

De berekende maximaal te bewerken hoeveelheid mest binnen de Dommel van 30 miljoen kilo stikstof komt overeen met 3,7 miljoen ton mest. Van deze 3,7 miljoen ton is geschat dat 2,7 miljoen m³ vrijkomt als afvalwater. Indien dit afvalwater op het moment dat het op oppervlaktewater terecht komt 10 g totaal N/m³ bevat (worst case volgens vergunningenbeleid), dan is dit een stikstofvracht van 27 ton. Ter vergelijking: de rwzi Tilburg Noord loosde in 1999 120 ton stikstof.

Alle rwzi's van waterschap De Dommel loosden in 1999 samen 2.200 ton stikstof, hetgeen ultimo 2005 zal zijn teruggebracht tot 1100 ton stikstof.

De conclusie is, dat mestverwerking over het hele stroomgebied bekeken een marginale invloed heeft, maar lokaal kan de invloed significant zijn.

Voor stikstof is ook een positief effect voor de waterkwaliteit denkbaar, omdat de stikstof in bewerkte mest landbouwkundig gezien veel efficiënter is. Er treedt dan minder ammoniakuitstoot en uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater op.

Van de jaarlijkse stikstofbemesting wordt namelijk ongeveer 50% door bacteriële processen omgezet in luchtstikstof of komt als ammoniak of nitraat in het milieu terecht. Bij een hogere efficiëntie van bewerkte dierlijke mest kan de immissie naar oppervlaktewater voor het totale Dommelgebied met ca. 400 ton stikstof afnemen, een veelvoud van een directe emissie van 27 ton. Het waterschap zou er dus belang bij hebben dat mestverwerking plaatsvindt, ook van de mest die op percelen van veehouderijbedrijven wordt toegepast.

Lozing van fosfaat en metalen.

Bij mestverwerking komen meestal dusdanige technieken in beeld, dat de gehalten aan fosfaat en zware metalen relatief laag zijn in het te lozen water. Fosfaat en zware metalen zijn derhalve geen probleem.

Varkensmest bevat hoge gehalten aan koper en zink! Onverwerkte mest wordt voornamelijk toegepast op percelen nabij veehouderijen; hierbij zullen dus relatief veel van deze zware metalen en de fosfaat op de bodem komen binnen waterschap De Dommel. In beperkte mate spoelen deze stoffen uit naar oppervlaktewater en waterbodem. Bij be- en verwerking komen de betreffende stoffen terecht in dikke fracties, die dan naar buiten de provincie worden geëxporteerd. Een beperkte verbetering voor de waterkwaliteit is dus mogelijk.

CZV-gehalte

Mogelijk dat diverse mestverwerkers willen gaan lozen op riolering. Hierbij zal vaak al een biologische waterzuiveringstechniek zijn toegepast. De resterende CZV in het afvalwater bestaat in dat geval voornamelijk uit nauwelijks op de rwzi afbreekbare humuszuren; hierbij zal grotendeels doorlozing van deze humuszuren op oppervlaktewater gaan plaatsvinden. De vracht bij dergelijke CZV-lozingen zal in de vergunning, mede op grond van het voorgestelde beleid, dusdanig worden beperkt dat dit niet tot overschrijdingen van de effluenteisen voor de rwzi noch van de normen voor oppervlaktewater aanleiding zal geven.

Zouten

Goed wateroplosbare en niet op een rwzi verwijderbare zouten zoals K, Na en Cl zijn in afvalwater van mestverwerking vaak in hoge gehalten aanwezig. Natrium en chloride worden niet door gewassen opgenomen, dus deze zouten komen in oppervlaktewater terecht, ongeacht of het een diffuse lozing betreft bij toepassing van de mest op het land, danwel een directe lozing bij de mestfabriek of een indirecte lozing via de rwzi.

Deze zouten worden, indien er geen bewerking zou plaatsvinden, afgevoerd naar akkerbouwgebieden elders. Dit betreft dan 3,7 miljoen ton mest met maximaal 1 kg /m^3 aan chloride (meest zoute mest = varkensdrijfmest, deze bevat maximaal deze gehalten) = 3,7 miljoen kilo chloride.

Berekend kan worden dat hierdoor de gemiddelde concentratie van de Dommel bij Vught met ca. 8 g/m^3 chloride toeneemt, dan in het geval dat het mestoverschot uit het gebied wordt weggevoerd.

De MTR-waarde voor chloride is overigens 200 g/m^3 .

De conclusie is derhalve, dat voor het gehele gebied bekeken de chloridenvracht in de lozingen van mestverwerking geen probleem behoeft te zijn. Lokaal kunnen wel verziltingproblemen optreden.